

NAČINI, POSTUPCI, ELEMENTI I METODE VREDNOVANJA U NASTAVI GEOGRAFIJE

Školska godina 2021./2022.

OŠ Gornja Vežica, Rijeka

Učiteljica: Ivana Balaško

SADRŽAJ:

1. UVODNE NAPOMENE

2. VREDNOVANJE

3. NAČINI, POSTUPCI, ELEMENTI I METODE VREDNOVANJA

4. PRAĆENJE I VREDNOVANJE UČENIKA S TEŠKOĆAMA

5. UTVRĐIVANJE ZAKLJUČNE GODIŠNJE OCJENE (sukladno zakonskim propisima)

1. UVODNE NAPOMENE

U daljnjem tekstu objašnjen je pojam vrednovanje, navedeni su načini, postupci, elementi i metode vrednovanja, vrste učeničkih radova, načini i elementi njihova vrednovanja te načini formiranja zaključne godišnje ocjene iz nastavnog predmeta Geografija. Vrednovanje, praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje u nastavnom predmetu Geografija usklađeno je s aktualnim Pravilnikom (kolovoz 2019.) o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi.

2. VREDNOVANJE

„Vrednovanje je sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja i postignutoj razini kompetencija: znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim načinima, postupcima i elementima, a sastavnice su praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje.“

(Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi; NN 82/2019)

Obzirom na svrhu vrednovanje može biti:

- **dijagnostičko**
- **formativno**
- **sumativno.**

Dijagnostičko vrednovanje najčešće se provodi u svrhu inicijalne procjene na početku nastavne godine, a da bi se ostvarila njegova potpuna svrha trebalo bi ga provoditi i prije obrade nove nastavne teme kako bi se utvrdila razina predznanja i vještina kod učenika prije početka procesa poučavanja. Temeljem informacija prikupljenih dijagnostičkim vrednovanjem učitelj prilagođava i planira nastavni proces i svoje poučavanje.

Formativno vrednovanje provodi se tijekom učenja i poučavanja i neodvojiv je dio nastavnoga procesa. Svrha formativnog vrednovanja je prikupljanje informacija o napredovanju učenika, utvrđivanje manjkavosti u učenju, a osobito prepoznavanje jakih strana učenika da bi se unaprijedilo buduće učenje i

poučavanje. Tijekom formativnog vrednovanja učenik aktivno promišlja o svom učenju te ga unapređuje promjenom strategija učenja kako bi što uspješnije ostvario odgojno-obrazovne ishode.

Kod formativnog vrednovanja izuzetno je važna refleksija o učenju i naučenome. Refleksija je proces u kojem pojedinac kritički promišlja o učenju, o procesu učenja te o onome što je kroz taj proces naučio. Jako je važno učenike upućivati na promišljanje o vlastitome učenju kako bi što bolje spoznali vlastite misaone procese.

Sumativno vrednovanje podrazumijeva procjenu razine učeničkih postignuća (naučenoga) na kraju određene faze procesa učenja (npr. na kraju nastavne cjeline/teme, polugodišta, nastavne godine).

Tri su osnova pristupa vrednovanju:

- vrednovanje naučenoga,
- vrednovanje za učenje,
- vrednovanje kao učenje.

Vrednovanje naučenoga (sumativno vrednovanje) ima za svrhu procjenu razine usvojenosti znanja, vještina i stavova. Ono se provodi tijekom nastavne godine nakon obrađenih i ponovljenih sadržaja kojima se ostvaruju pojedini ishodi ili skupine ishoda. **Sumativno vrednovanje rezultira ocjenom.**

Vrednovanje za učenje (formativno vrednovanje) služi unaprjeđivanju i planiranju budućega učenja i poučavanja, a provodi se tijekom učenja i poučavanja čiji je neodvojivi dio. Ono učenicima pruža mogućnost da tijekom procesa učenja uvide kako mogu unaprijediti svoje učenje, omogućuje učiteljima odrediti sljedeće korake u poučavanju i poticanju učenja, olakšava individualizaciju u pristupu poučavanju i osigurava roditeljima informacije o učenju na temelju kojih mogu dati primjerenu podršku za učenje svomu djetetu. Vrednovanje za učenje je proces kojim učitelj prikuplja informacije o procesu učenja i poučavanja te ih interpretira. Mnogobrojne su metode i tehnike kojima se učitelj može poslužiti u procesu prikupljanja informacija, a važno je razumjeti da vrednovanje za učenje ne rezultira ocjenom već mu je svrha **formativna** – unaprijediti proces učenja i poučavanja.

Vrednovanje kao učenje (formativno vrednovanje) razvija kompetenciju “učiti kako učiti”. Ono omogućuje učenicima razvoj vještina nadgledanja i samovrednovanja učenja, prepoznavanje ciljeva učenja i kriterija vrednovanja, doprinosi razvoju samostalnosti, samoinicijative i samokontrole učenja, omogućuje razvoj **samoreguliranoga pristupa učenju**.

Preuzeto iz Metodičkog priručnika za nastavni predmet Geografija u 5. razredu osnovne škole

3. NAČINI, POSTUPCI I ELEMENTI VREDNOVANJA

U nastavi Geografije ocjenama 1-5 vrednuju se sljedeći elementi (brojčanom i opisnom ocjenom):

Elementi i oblici vrednovanja

Elementi vrednovanja	Opis elementa	Oblik	Indikator
Geografska znanja	- poznavanje i primjena ključnih pojmova, stupanj usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda	usmeno pisano	- točnost i kvaliteta odgovora; reakcija na postavljeno pitanje; samostalnost
Geografsko istraživanje i vještine	- orijentacija u prostoru - izrada i analiza grafičkih priloga: profila, tematskih karata, dijagrama, prezentacija .. - sposobnost samostalnog izvođenja zaključaka pri analizi geografskih problema te povezivanje naučenog sa životnom praksom - povezivanje obrađenih nastavnih sadržaja općenito ili sa ostalim nastavnim temama ili predmetima	usmeno pisano praktično	- točnost, preciznost, samostalnost, preglednost .. - primjena grafičkih i statističkih metoda - prezentacijske vještine .. - timski rad .. - kvaliteta odgovora na postavljeno pitanje
Kartografska pismenost	- poznavanje elemenata i sadržaja svih vrsta geografskih karata, uporaba (čitanje i razumijevanje) geografskih karata - orijentacija (snalaženje) u prostoru	usmeno pisano praktično	- orijentacija na geografskoj karti, čitanje i interpretacija sadržaja karata, pravilno pisanje geografskih imena ..

Usmeno provjeravanje i vrednovanje

Pod usmenim provjeravanjem podrazumijevaju se svi oblici usmene provjere postignute razine ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda učenika/ce koji rezultiraju ocjenom.

Usmeno provjeravanje i vrednovanje učeničkog znanja provodi se sustavno, u pravilu na svakom nastavnom satu, bez obvezne najave i uključuje sve obrađene nastavne sadržaje.

Iz usmenog provjeravanja učenik/ca može dobiti ocjenu iz geografskih znanja, geografskog istraživanja i vještina te kartografske pismenosti. Usmeno provjeravanje i vrednovanje provodi se kontinuirano tijekom nastavne godine. Usmeno provjeravanje traje do 10 minuta. Učenik/ca se može sam/a javiti za usmeno odgovaranje te, ukoliko je vremenski izvedivo, bit će ispitan/a. Učenik/ca se može ispričati jednom u obrazovnom razdoblju što se evidentira u rubrici Bilješke. Ispravljanje negativne ocjene iz usmenog provjeravanja moguće je na svakom nastavnom satu izuzev na satu pisanog provjeravanja i provodi se usmenim provjeravanjem.

Izostanak sa nastave dulji od tjedan dana odnosno sa više od dva uzastopna nastavna sata rješava se dogovorom između učitelja i učenika/ce.

Kriteriji vrednovanja kod usmenog provjeravanja:

	Nedovoljan (1)	Dovoljan (2)	Dobar (3)	Vrlo dobar (4)	Odličan (5)
Geografska znanja	Ne pokazuje volju i želju za stjecanjem geografskih znanja, sposobnosti i vještina. Ne odgovara na postavljena pitanja i nije usvojio/la ključne pojmove.	Ponekad ne pokazuje volju i želju za stjecanjem geografskih znanja, sposobnosti i vještina. Djelomično i površno odgovara na postavljena pitanja, uz pomoć učitelja.	Ponekad nespreman/na iskazati geografska znanja, sposobnosti i vještine. Polagano i uglavnom točno odgovara na postavljena pitanja, uz pomoć učitelja.	Posjeduje i gotovo uvijek primjenjuje geografska znanja, sposobnosti i vještine. Sporije ali točno, logično i uglavnom argumentirano odgovara na postavljena pitanja uz eventualno postavljanje potpitanja.	Posjeduje iznadprosječna znanja, sposobnosti i vještine. Brzo, točno, opširno, logično i argumentirano odgovara na postavljena pitanja.

Geografsko istraživanje i vještine	Ne razumije nastavne sadržaje i ne primjenjuje geografska znanja u svakodnevnom životu. Uz veliku pomoć učitelja nepotpuno i nesuvislo opisuje geografske pojmove i procese. Nesuvislo analizira kartografske, grafičke i slikovne priloge te donosi nelogične zaključke bez razumijevanja.	Ne razumije u potpunosti nastavne sadržaje i otežano primjenjuje stečena znanja. Uz znatnu pomoć učitelja na jednostavan način nabraja i opisuje geografske pojmove i procese. S pogreškama analizira kartografske, grafičke i slikovne priloge te nesamostalno donosi zaključke.	Uglavnom razumije nastavne sadržaje i djelomično primjenjuje stečena znanja. Uz pomoć učitelja izvodi zaključke i prosječno razumije geografske pojmove i procese. Nepotpuno analizira kartografske, grafičke i slikovne priloge te prosječno donosi zaključke.	Razumije nastavne sadržaje i uspješno primjenjuje stečena znanja. Uglavnom samostalno izvodi zaključke i razumije geografske pojmove i procese. Uspješno analizira kartografske, grafičke i slikovne priloge te uglavnom samostalno donosi zaključke.	U potpunosti razumije nastavne sadržaje, proširuje ih vlastitim iskustvom i primjenjuje u životnim situacijama. Samostalno izvodi zaključke i uočava uzročno-posljedične veze, geografske pojave i procese. Izrazito uspješno analizira kartografske, grafičke i slikovne priloge te samostalno donosi zaključke.
Kartografska pismenost	Pogrešno uočava geografske sadržaje na geografskoj karti.	Površno uočava geografske sadržaje na geografskoj karti.	Djelomično uočava geografske sadržaje na geografskoj karti.	Točno uočava geografske sadržaje na geografskoj karti.	Točno i precizno uočava geografske sadržaje na geografskoj karti.

Pisano provjeravanje i vrednovanje

Pod pisanim provjeravanjem naučenog podrazumijevaju se svi oblici pisane provjere koji rezultiraju ocjenom pisanog uratka.

Pisane provjere čini kombinacija zadataka otvorenog i zatvorenog tipa. Pisano provjeravanje provodi se poslije obrađenih i uvježbanih nastavnih sadržaja.

Plan (vrijeme pisanja i sadržaj pisanih provjera) najavljuje se najkasnije mjesec dana prije provjere i upisuje se u e- dnevnik. U slučaju odstupanja, iz objektivnih razloga, od predviđenog termina pisanja pisane provjere znanja učenici će biti na vrijeme obaviješteni te će se u dogovoru s učenicima odrediti novi termin pisanja pisane provjere.

Iz pisanog provjeravanja učenik/ca može dobiti ocjenu iz geografskih znanja, geografskih vještina i kartografske pismenosti. Ispravljanje negativne ocjene iz pisanog provjeravanja moguće je na svakom nastavnom satu izuzev na satu pisanog provjeravanja i provodi se usmenim provjeravanjem.

Kod pisanih provjera valja voditi računa o pravilnom pisanju geografskih imena.

Kriteriji ocjenjivanja kod pisanog provjeravanja.

INTERVALI PISANE PROVJERE GEOGRAFSKIH ZNANJA/GEOGRAFSKIH VJEŠTINA/KARTOGRAFSKE PISMENOSTI

87- 100 % = odličan (5)

73 - 86 % = vrlo dobar (4)

57 - 72 % = dobar (3)

44 - 56 % = dovoljan (2)

0 - 43 % = nedovoljan (1)

Kod neočekivanih postignuća bodovni prag će se prilagoditi kvaliteti učeničkih radova.

U slučaju izostanka sa sata pisanog provjeravanja, provjeravanje se provodi prvi nastavni sat po povratku.

Izostanak s nastave dulji od tjedan dana odnosno s više od dva uzastopna nastavna sata rješava se dogovorom između učitelja i učenika/ce.

Provjeravanje i vrednovanje praktičnih radova

Praktični radovi uključuju izradu i analizu te prezentaciju grafičkih priloga (profila, tematskih karata, dijagrama, prezentacija ..), uporabu geografskih karata i orijentaciju u prostoru.

Kriterij vrednovanja praktičnih radova:

	Nedovoljan (1)	Dovoljan (2)	Dobar (3)	Vrlo dobar (4)	Odličan (5)
--	----------------	--------------	-----------	----------------	-------------

Izrada, analiza i prezentacija grafičkih priloga	Nema rada.	Sadržaj je nerazumljiv i nejasan. Pri izlaganju čita tekst koji ne razumije. Na postavljena pitanja ne zna odgovor. Izgled neuredan i nepregledan. Koristi jedan do dva izvora. Dio izvora nepouzdan.	Sadržaj je nejasan i sadrži pogreške. Pri izlaganju jako nesiguran/na, čita (učestalo koristi podsjetnik) Izgled nepregledan, bez sustavnog redoslijeda. Koristi manji broj izvora ili samo jedan izvor. Dio izvora je nepouzdan.	Neprimjerena količina teksta i korišteni nerazumljivi pojmovi. Poznaje sadržaj uz manju nesigurnost (na većinu pitanja zna odgovor, učestalo koristi podsjetnik). Izgled nije u potpunosti pregledan. Koristi različite, pouzdane izvore znanja.	Sadržaj je točan, jasan, količina teksta primjerena. Izvrsno poznaje sadržaj (zna odgovor na sva postavljena pitanja). Pri izlaganju samostalan/na. Govor točan i razumljiv. Struktura rada na visokoj razini. Izgled uredan, pregledan, sustavan. Koristi različite, pouzdane izvore znanja.
Kartografska pismenost i orijentacija u prostoru	Ne prepoznaje geografske sadržaje na geografskoj karti u učionici niti uz veliku pomoć učitelja i ne koristi se geografskom kartom u prostoru na terenskoj nastavi.	Koristi geografsku kartu u učionici uz pomoć učitelja i teško uočava geografske sadržaje, slabo se orijentira u prostoru na terenskoj nastavi.	Koristi geografsku kartu u učionici uz pomoć učitelja i prosječno se orijentira u prostoru na terenskoj nastavi.	Uspješno koristi geografsku kartu u učionici i pri orijentaciji u prostoru na terenskoj nastavi.	Izrazito uspješno koristi geografsku kartu u učionici i pri orijentaciji u prostoru na terenskoj nastavi.

Ispravljanje negativne ocjene iz praktičnog provjeravanja moguće je na svakom nastavnom satu izuzev na satu pisanog provjeravanja i provodi se ponavljanjem praktičnog rada i usmenim provjeravanjem.

Provjeravanje i vrednovanje domaćih zadaća

Ostale domaće zadaće nalaze se napisane i/ili zaljepljene u bilježnici i provjeravaju se sljedeći nastavni sat.

Kriterij vrednovanja domaćih zadaća:

Nedovoljan (1)	Dovoljan (2)	Dobar (3)	Vrlo dobar (4)	Odličan (5)
Nema zadaće.	Sadržaj je nerazumljiv i nejasan. Izgled neuredan i nepregledan. Pri izlaganju čita tekst koji ne razumije.	Sadržaj je nejasan i sadrži pogreške. Izgled nepregledan, bez sustavnog redoslijeda. Pri izlaganju jako nesiguran/na, čita.	Neprimjerena količina teksta i korišteni nerazumljivi pojmovi. Izgled nije u potpunosti pregledan. Pri izlaganju pomalo nesiguran/na.	Sadržaj je točan, jasan, količina teksta primjerena. Izgled uredan, pregledan, sustavan. Pri izlaganju samostalan/na. Govor točan i razumljiv.

Nošenje pribora za rad

Učenici su dužni na svaki nastavni sat nositi odgovarajući udžbenik, bilježnicu, geografski atlas ili kartu Republike Hrvatske za učenike osmih razreda te pribor za pisanje (grafitnu ili tehničku olovku i gumicu, kemijsku olovku sa plavom ili crnom tintom, osnovne drvene bojice, škare, ljepilo i ravnalo).

Nenošenje pribora potrebnog za nastavu geografije evidentira se u rubriku Bilješki.

Praćenje

Praćenje učenika/ce upisuje se u rubriku Bilješke te služi praćenju rada i napretka u radu i dio je ukupnog procesa vrednovanja tijekom nastavne godine.

U rubriku Bilješke upisuje se

- sadržaj koji se usmeno, pisano ili praktično provjerava i vrednuje
- zapažnja o kvaliteti i točnosti usmenog odgovora učenika/ce
- broj ostvarenih/mogućih bodova na pisanoj provjeri
- nošenje pribora za rad
- isprika
- zapažanja o sposobnosti, marljivosti i zalaganju učenika/ce, odnosu prema radu, učiteljima, drugim učenicima te školskoj imovini, napredovanje ili nazadovanje u radu i slično

3. PRAĆENJE I VREDNOVANJE UČENIKA S TEŠKOĆAMA

Učenik/ca s teškoćama u razvoju svladava nastavni program prema redovnom nastavnom programu uz primjenu individualnih i individualiziranih postupaka, produženih stručno-rehabilitacijskih tretmana ili prema prilagođenom programu, integracijom u razredne odjele ili u posebnom razrednom odjelu.

Prilagodba programa primjerenog njihovim sposobnostima uključuje:

- rasterećenje sadržaja za koje se pretpostavlja da ih učenici neće moći usvojiti te koncentriranje istih oko osamostaljivanja i osposobljavanja učenika/ce za samostalni život i rad
- pojmovi koji se trebaju usvojiti su poglavito na razini prepoznavanja
- ishodi koje je potrebno postići su prisjećanje, prepoznavanje, nabranje, imenovanje, razlikovanje, uspoređivanje, opisivanje i memoriranje što ne mora značiti nužno i razumijevanje
- sažimanje sadržaja teorijskog tipa isticanjem bitnog
- vođenje praktičnih zadataka postupno uz jasna i razumljiva obrazlaganja
- reduciranje zadataka u dijelove prema očekivanim vremenskim okvirima
- omogućavanje alternativnih načina rješavanja zadataka (usmeno, pismeno, izrada mapa i grafikona, korištenje slikovnog materijala i sl.)
- korištenje različitih vrsta podražaja (vidne, slušne, dodirne) odnosno interesatniju prezentaciju sadržaja
- primjenjivanje memorijskih tehnika, upotrebu slikovnih podsjetnika, vizualizacije i samostalno izrađenih kognitivnih mapa
- omogućavanje duljeg vremena za rad, vježbanje i ponavljanje bitnih dijelova sadržaja uz češću provjeru razumijevanja
- doziranje vremena ispitivanja (češće, kraće provjere manjih cjelina) te omogućavanje izbora načina (radije pisano nego usmeno) ili alternativnih metoda (grafičke, audio, video prezentacije i sl.), korištenje dopunskih pitanja te jednostavna i precizna formulacija pitanja

- povremena kontrola i nadzor pri uporabi radne površine te praćenje rada na nastavnom satu
- poticanje odgovornosti i samostalnosti
- češće provjeravanje i poticanje napretka
- pozitivno potkrepljivanje poželjnog ponašanja, uspjeha, napretka

Predmetni učitelj prilagodit će sposobnostima i potrebama svakog pojedinog učenika/ce ciljeve nastave geografije, aktivnosti za učenike te metode i oblike rada, nastavna sredstava i pomagala.

Kod učenika s teškoćama vrjednovati će se odnos prema radu i postavljenim zadacima te odgojnim vrijednostima.

Vrednovanje će poticati učenike na aktivno sudjelovanje u nastavi i izvannastavnim aktivnostima. Načini i postupci vrednovanja usklađeni su sa preporukama stručnog tima. Učenici koji imaju teškoće u glasovno-govornoj komunikaciji provjeravat će se u pisanom obliku. Kod učenika koji imaju izražene teškoće u pisanoj komunikaciji provjeravat će se u usmenom obliku.

Vrednovanje se vrši tako da dodijeljena ocjena djeluje poticajno i motivirajuće!

4. ZAKLJUČNA OCJENA IZ NASTAVNOG PREDMETA GEOGRAFIJA

Zaključna ocjena proizlazi iz sva tri jednakovrijedna elementa vrednovanja naučenoga:

- geografska znanja,
- geografsko istraživanje i vještine,
- kartografska pismenost.

Određuje se na temelju ostvarenosti (usvojenosti) odgojno-obrazovnih ishoda, uz uvažavanje pokazatelja o učenikovu učenju i napredovanju. Zaključna ocjena ne mora proizlaziti iz aritmetičke sredine upisanih ocjena, osobito ako je učenik/ca pokazao/la napredak tijekom nastavne godine. Osim brojčanih ocjena u zaključnu ocjenu ulaze sve bilješke praćenja učenika/ice tijekom nastavne godine.

Ispravljanje pojedinih negativnih ocjena moguće je do kraja nastavne godine. Samoinicijativno javljanje u svrhu poboljšanja pojedinih pozitivnih ocjena moguće je do dva tjedna prije završetka nastavne godine.

Negativna ocjena je zaključena ako učenik/ca ima negativnu ocjenu iz više od jedne cjeline, a nije ispravio/la prije kraja nastavne godine.

.....

Za utvrđivanje zaključne ocjene rabi se ljestvica školskih ocjena od 1 (nedovoljan) do 5 (odličan).

.....

Sa navedenim elementima, načinima, postupcima i metodama vrednovanja učenici se upoznaju na prvom nastavnom satu tekuće školske godine.